

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus V. An detur invincibilis ignorantia juris naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

Resp. ad 1. neg. consequent. & paritatem: quia ad involuntarium secundum quid non requiritur cognitio, sed sufficit, quod sit contra propensionem operantis: Ad voluntarium verò secundum quid necessaria foret aliquis advertentia, & cognitio, quam tamen ignorantia concomitans tollit.

Ad 2. nego suppositum consequentis, quod in presenti actus voluntatis sit capax voluntarii & involuntarii: cum enim sit destitutus necessitate scientiæ objecti, non est capax voluntarii, & cum non sit conjunctus cum aliqua resistentiæ circa tale objectum, etiam non est capax involuntarii.

§. IV.

Corollaria.

Colliges primo. Ignorantiam consequentem [nisi sit affectata] esse circumstantiam alleviantem peccatum, quia facit actum involuntarium secundum quid. Hinc primo peccans ex ignorantia consequente levior meretur poenam, quam is qui peccat ex scientia: quantitas enim poenæ debet esse commenturata quantitati culpæ. **Secundo.** Si poena sit lata contra scienter & temerè prævaricantes, non comprehenduntur delinquentes ex ignorantia non affectata. Neque tertio incurritur censura ab his, qui illum saltem non crasse ignorant: siquidem in iis non præsumitur formalis, aut virtualis contumacia, quam censura [excepta irregularitate] præsupponit.

Colliges secundo. Ignorantiam invincibilem, non tantum antecedentem, sed etiam concomitantem excusare à culpa, & consequenter à poenis ac censuris contra ejusmodi transgressiones latis, ubi enim non est liberum aut voluntarium,

ibi nec potest esse peccatum. Neque refert, quod habens ignorantiam concomitantem, sit in eâ animi dispositione, ut hunc ipsum effectum posuisset, v. g. inimicum occidisset, si adesse scivisset: DEUS quippe homini non imputat peccata, quæ faceret, sed quæ facit: neque habitualis illa dispositio hic & nunc in actum influit.

Colliges tertio. Ad ignorantiam antecedentem pertinere inculpabilem oblivionem aut inadvertentiam, ut scilicet nulla prorsus cogitatio aut scrupulus in mentem veniat, quo animus ipsius ad investigandam veritatem excitetur. Inde fit, quod ab hæresi formali excusentur multi homines simplices, in terris hæreticorum nati & educati, quibus de fidei veritate nullus unquam scrupulus aut dubitatio oritur. Similiter excusantur à peccato, qui negotiis distracti ex naturali oblivione aliquas preces, v. g. horas canonicas, ad quas recitandas obligabantur, omittunt.

Colliges quarto. Per invincibilem ignorantiam aliquando contractus & vota reddi invalida; cum videlicet error & ignorantia afficit ipsam contractus & voti substantiam, vel circumstantiam talem, quæ in substantiam redundat: ut e. g. si vitrum pro gemma emisit; si existimas te promittere matrimonium Catharinæ, promissisti Magdalenæ: si existimas ordinem Carthusianorum esse facillimum, vocasti illum ingredi. &c. Cujus ratio est, quod quatenus contractus est involuntarius, eatenus est nullus: sed si ignorantia afficit substantiam contractus, fit etiam quoad substantiam involuntarius: ergo etiam fit in se ipso, & quoad substantiam nullus. Quod si ignorantia tantum cadat super aliquam circumstantiam accidentalem contractus, sicuti quoad substantiam remanet voluntarius, ita manebit etiam validus.

ARTICULUS V.

An detur invincibilis ignorantia juris naturalis.

SUMMARI A.

1. Quid ignorantia juris & facti?
2. Utraque potest esse invincibilis & excusare à peccato.
3. Datur etiam invincibilis ignorantia juris Divini.
4. Non datur invincibilis ignorantia juris naturalis quoad universalissima principia morum.
5. Datur quoad præcepta secundaria.
6. Excusatur à peccato.
7. Exponuntur objecta auctoritates.
8. Jura & præcepta ad alicujus officium pertinentia invincibiliter non ignorantur.

§. I.

Resolutio questionis.

1. Ignorantia dividitur in ignorantiam juris & facti: quorum ista est de rei existentia: v. g. sitne hoc animal, quod vides, homo: sitne hic homo Clericus: sitne hæc mulier consanguinea, &c. Altera est ignorantia de legis prohibentis vel obligationis existentia, v. g. sitne hic contractus illicitus, sitne hic dies jejuniij, vel festivus, sitne hoc impedimentum dirimens &c.

Dari invincibilem ignorantiam tam juris quam facti, quæ propter defectum voluntarii à peccato excuset, communis est inter Doctores. Neque refert, quod in foro externo non facile audiatur, qui ignorantiam juris præten dit per Reg. 13. Juris in 6. ignorantia facti non juris excusat. Hoc enim solum contingit ex præsumptione, quæ post debitam legum promulgationem nemo facile leges ignorare præsumitur. Hanc tamen præsumptionem si quis per invincibilis ignorantie probationem sufficienter possit elidere, etiam erit in foro externo audiendus, ut colligitur ex c. cum in tua: qui matrimonium accusare possunt: & inde constat, quod forum externum conformetur foro interno conscientie, quamdiu præsumptio non est in contrarium.

Nec tantum juris humani positivi, sed etiam divini dari invincibilem ignorantiam ex eo liquet, quod aliqui fidem, quæ est juris divini, invincibiliter ignorent propter defectum prædicantis, ideoque sint infideles negativi, quibus hæc infidelitas negativa in peccatum imputari

non possit, prout Pius V. Greg. XIII. & Urbanus VIII. definiuerunt contra Michaëlem David, & deducitur è S. Script. Rom. 10. *quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante?* & Jo. 15. *Si non uenissim, & locutus fuissim eis, peccatum non haberent.* &c. Controversiam cum Janenio movent rigidiores quidam Theologi de præceptis Juris naturalis, utrùm illa invincibiliter ignorari possint? de quo sit

4. **CONCLUSIO.** *Etiamsi Jus naturale ab homine rationis compote quoad prima principia moralia universalissima non possit invincibiliter ignorari: datur tamen invincibilis ignorantia in præceptis secundariis morum partialiter directis, ita S. D. infra q. 94. a. 6.*

Primæ partis ratio est: quia jus naturale est inscriptum in tabulis cordis, & in ipso dictorio rationis & luminis naturalis, juxta illud Ps. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Sicut ergo ratio & lumen naturale per peccatum non omnino fuit extinctum, quamvis fuerit notabiliter obscuratum, ita etiam est impossibile, ut in adulto rationis usu prædico non supersint universalissima morum præcepta; uti sunt: Bonum sive honestum esse prosequendum, malum fugiendum; & illud: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris.* De quo D. Augustinus in Ps. 57. *hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permisus est, ut esset unde judicatenur, & quibus lex non esset data.*

5. Ex his porrò primis principiis aliqua præcepta naturalia quasi per se consequuntur & facillimo discursu inferuntur, uti sunt præcepta decalogi, quæ proinde & ipsa saltem ad longum tempus invincibiliter ignorari non possunt, nisi aliqua notabili circumstantiâ afficiantur, per quam acutius malitia & inhonestas occultetur vel excusetur. Ita licet perspicuum sit, non esse licitum interficere innocentem, vel seipsum; non esse licitum mentiri: non tamen æquè perspicuum est, urrùm non liceat mentiri pro salvandâ vitâ proximi, sibi ipsi necem inferre pro conservandâ pudicitia, vel evitandis gravissimis tormentis. Interficere hominem sine spe vitæ cum gravissimis doloribus luctantem, &c. Unde in istis etiam præceptis aliquando intervenire posse ignorantiam invincibilem patet.

Secundæ partis ratio: In iis potest intervenire ignorantia invincibilis, quæ non facile per evidentem ratiocinationem deducitur è primis principiis morum, & in quibus non apparet connexio & resolutio ad primas regulas per se notas: sed in præceptis naturalibus secundariis rudiores ac simpliciores non facile perspiciunt hanc connexionem, neque ex principiis morum istas conclusiones expedire deducunt: igitur nil obstat, quare simpliciores habeant ejusmodi præceptorum invincibilem ignorantiam; nam invincibilis ignorantia ex duplici capite evenire potest, vel quia animum nullus scrupulus & cogitatio alicujus obligationis pulsata, vel quia post cogitationem de tali præcepto adhibita est moralis diligentia ad illud investigandum, nec tamen potuit deprehendi: sed utroque modo contingit præcepta juris naturalis ignorari. Primo qui-

dem modo, quia con fessarij per experientiam deprehendunt, adolescentes ignorantèr aliqui subinde committere contra jus naturæ, quorum scrupulum primum post majorem judicii maturitatem conceperunt. Sic inter rusticos multa quandoque superstitiosa deprehenduntur, quæ à parentibus accepta sine scrupulo & bona fide præcitant.

Secundo etiam modo datur invincibilis ignorantia, quia de factò sunt plurima juris dubia in quibus ad certitudinem deveniri non potest. Ita disputatur in utramque partem, an liceat judicium damnare vel occidere reum, an liceat iudicium allegata & probata esse nocens, privata tamen iudicis scientiâ est innocens. An census redimibilis usurarius? Utrùm justè damnatus ad sumendum venenum possit illud propria manu ori infundere? Olim quoque tempore Concilij Lateranensis erat utrinque controversum, an montes pietatis essent liciti vel usurarij?

§. II.

Occurritur Adversariis.

Objicies. Si daretur invincibilis ignorantia juris naturalis, tunc excusaret à peccato: sed non excusatur: ergo. Sequela patet ex dictis: quia ubi non est voluntarium non est peccatum: sed ignorantia invincibilis tollit voluntarium: ergo. Minor probatur variis auctoritatibus: primò è S. D. quodlibet. 3. a. 10. dicente: *Nul- lum excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri:* [loquitur autem de ignorantia juris naturalis] *in talibus enim ignorantia non excusatur.* Secundò ex Tertull. de spect. c. 10. *Nunquam excusatur, quod DEUS damnat. Nulquam & nunquam licet, quod semper & ubique nullo- cet, &c.* sed quod est contra jus naturale, nunquam licet, est à DEO damnatum: ergo nunquam excusatur. Tertio Gratianus 1. q. 4. *Ignorantia juris naturalis omnibus adultis dimittibilis est.* Quarto D. August. ep. 104. *Siquis bonum esse putaverit, quod malum est, hoc putando vitæ peccat.* Ea sunt omnia peccata ignorantie, quando quisque bene fieri putat, quod male fit.

Respondeo negando minorem. Ad cujus primam probationem dico, S. Doct. ibidem manifestè loqui de ignorantia & errore vincibili non tantum juris naturalis, sed fidei, quia ex recurso ad S. Script. & Ecclesiæ auctoritatem deprehendi ac deponi potuit: veluti indicant hæc sequentia illius verba: *Qui ergo assisit opinioni alicujus Magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem, non potest ab errore vitæ excusari.* Ad 2. Resp. Verba Tertulliani tantum velle, quod lex naturæ sit immutabilis, ita ut per se nunquam fiat licitum, quod est jure naturali prohibitum, quamvis per accidens aliquando ratione ignorantie, quæ superari non potest, legit illius materialis transgressio excusetur. Ad 3. Resp. Gratianum esse intelligendum de primis & notissimis principiis juris naturalis. Ad 4. Resp. S. Doctorem loqui de vincibili adeoque culpabili ignorantia: nam mens ipsius abundè constat ex alibi dictis ep. 48. *Nulius crimen maculat nescientem, & l. de 2. animabus. Nemo peccat in eo, quom-*

quem vitare non potest. Et: Non tibi imputatur ad culpam, quod invitus ignores. Acl. de vera relig. c. 14. Usque adeo peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Et hoc ita manifestum est, ut nulla indoctorum turba discentiat.

Colliges ex dictis. Illorum jurium & legum ignorantiam non reputari invincibilem, quarum cognitio pertinet ad alicujus officium, & adhiberi morali diligentia obtineri potuit. Unde non excusantur per ignorantiam Christiani nescien-

tes, quæ pertinent ad hominis Christiani officium; neque Clericus aut Religiosus ignorans obligationes statûs Clericalis aut Religiosi, &c. cum enim susceptioni alicujus officii annexa sit obligatio procurandi sufficientem notitiam omnium obligationum ad munus illud ritè obeundum pertinentium, hoc ipso quòd quis debitam diligentiam in hac notitia procuranda intermittat, legum transgressiones ipsi efficiuntur indirectè & interpretativè voluntariæ.

DISPUTATIO VIII.

DE

Actibus humanis in specie.

Quæ S. D. à q. 9. usque ad 20. inclusivè disputat, hæc disputatione complectimur, & primò modum, quo voluntas ad actum procedit; quo vel seipsam movet, vel ab aliis principiis tum intrinsicis tum extrinsicis movetur; denique ipsorum humanorum actuum naturam, distinctionem, Oeconomiam, & coordinationem contemplamur.

ARTICULUS I.

Quomodo voluntas moveatur ab intrinsicis principiis.

SUMMARIUM.

1. Impossibile est, ut voluntas appetat malum sub ratione mali.
2. Non datur in voluntate affectus neuter.
3. Intellectus movet voluntatem in genere causa finalis, & formalis extrinsecæ.
4. Diluuntur objecta.
5. Appetitus sensitivus in voluntatem insluit indirectè quoad specificationem actûs.
6. Auctoritates S. Script. non evincunt efficaciam effectivam.
7. Implicat voluntatem ferri in incognitum.
8. Amor mysticus non est sine operatione intellectûs.
9. Ad actum deliberatum requiritur judicium rationis.

§. I.

Influxus intellectûs in voluntatem.

Suppono primò ex dictis in 1. disp. adæquatam objectum voluntatis esse bonum, ita ut nullâ ratione possit appetere malum sibi ab intellectu propositum sub ratione mali: sicut enim est impossibile ut intellectus assentiat falso quâ tali, quia adæquatum ipsius objectum est verum; ita neque possibile est voluntatem prosecutivè tendere in malum, cum adæquatum objectum appetitûs sit appetibile, h. e. bonum.

Suppono secundò contra Scotum, non dari in voluntate affectum neutrum, ut vocat; h. e. talem actum, qui nec sit de fine, neque de mediis ad finem. Nam bonum vel appetitur propter se, vel propter aliud: sed in omni actu voluntatis reperitur appetitus boni tanquam objecti adæquati; ergo vel illud bonum appetitur propter se, vel propter aliud; si propter se, tunc est boni-

tas finis; si propter aliud, est bonitas mediorum. Confirmatur. Omne bonum vel est honestum, vel delectabile, vel utile; si honestum, vel delectabile, tunc habet bonitatem finis; si utile, tunc habet bonitatem mediæ ad finem. His positis quaritur quomodo & in quo genere causa voluntas moveatur ad suum actum ab aliis potentiis à se distinctis, nempe ab intellectu, & ab appetitu sensitivo. Pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO prima. Intellectus per objectum à se propositum in genere causa finalis & formalis extrinsecæ specificantis insluit in actum voluntatis. S. D. hic q. 9. a. 1.

Ratio est: Motio objectiva, quâ voluntas per ostensionem boni & finis ad actum allicitur, & ad certam speciem actûs determinatur, pertinet partim ad genus causæ finalis, partim ad genus causæ formalis extrinsecæ: sed intellectus voluntatem non aliter movet ad suum actum, quàm proponendo & præsentando ei suum objectum, ut docet S. D. in c. ergò.

Dices primò. Imperium efficax est actus intellectûs: sed iste efficienter & executivè determinat voluntatem; ergo intellectus etiam efficienter voluntatem determinat ad suos actus.

Secundò. Voluntas habet causam efficientem suorum actuum non tantum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem: sed ipsa non est causa efficiens suorum actuum quoad specificationem; neque enim ipsa potest esse ratio, cur actus sit hujus potius, quàm illius speciei; ergo intellectus est causa efficiens actuum voluntatis quoad specificationem.

Resp. ad 1. dist. min. efficienter determinat voluntatem.